

Chrześcijańska Demokracja III Rzeczypospolitej Polskiej (ChDRP). Partia została zarejestrowana 2 grudnia 1997 r. (EwP 3). Powstała z inicjatywy Lecha Wałęsy i grona jego bliskich współpracowników związanych z Instytutem Lecha Wałęsy. W założeniach miała się stać pierwszą masową polską partią chrześcijańsko-demokratyczną. Jej powołanie Wałęsa zapowiedział 20 września 1997 r., a więc w przeddzień wyborów parlamentarnych (był to dzień ciszy wyborczej), czym zaskoczył polityków i wyborców Akcji Wyborczej Solidarność, których wspierał dotąd oficjalnie.

I Kongres Krajowy ChDRP odbył się w dniach 18–19 września 1998 r. w Warszawie. Uchwalił on statut partii, przyjął założenia programowe i dokonał wyboru władz. Przewodniczącym ChDRP został wybrany (przez aklamację)

Wałęsa, którego w działaniach miała wspierać Rada Polityczna. Prezesem Zarządu Krajowego został Marek Gumowski (jednocześnie prezes Instytutu Lecha Wałęsy). ChDRP, w intencji jej twórców, miała „zagospodarować” znaczną część polskiego elektoratu, który dotychczas nie uczestniczył w wyborach. Miała być przepustką do wielkiej polityki dla osób związanych dotychczas z samorządem terytorialnym i działaczy różnego rodzaju stowarzyszeń.

W lipcu 2001 r. część działaczy ChDRP (z ówczesnym wiceprzewodniczącym Piotrem Błażejewskim na czele) podjęła próbę współpracy z Forum Obywatelskim byłego wicepremiera Janusza Tomaszewskiego. Celem miało być powołanie w zbliżających się wyborach parlamentarnych wspólnego bloku o nazwie Forum Obywatelskie Chrześcijańska Demokracja. Pomysł ten nie spotkał się jednak z uznaniem większości członków partii i w konsekwencji współpraca z Forum Obywatelskim została zerwana przez nowego wiceprzewodniczącego ChDRP Piotra Dwornickiego. W styczniu 2002 r. partia uczestniczyła w rozmowach z przedstawicielami SKL i PPChD, mających na celu powołanie nowej, wspólnej formacji politycznej Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe – Ruch Nowej Polski. Ostatecznie ChDRP do nowej partii nie przystąpiła. W maju 2003 r. partia na wniosek PKW została wykreślona przez sąd rejestrowy z ewidencji partii politycznych z powodu niezłożenia w terminie sprawozdań finansowych za lata 2001 i 2002. Na wniosek Lecha Wałęsy, Piotra Dwornickiego i Gniewomira Rokosz-Kuczyńskiego partia została ponownie zarejestrowana (EwP 176) 12 maja 2004 r.

Początkowo (w 1997 r.) do ChDRP wstąpiło 11 posłów AWS (w tym 3 przewodniczących komisji sejmowych), m.in.: Stanisław Iwanicki (wiceprzewodniczący ChDRP), Jerzy Gwiżdż, Konstanty Miodowicz i Marek Kolasiński. Stopniowo większość z nich odchodziła z partii do innych ugrupowań (RS AWS, SKL). We władzach chadecji zasiadali też m.in.: Marek Gumowski (prezes Zarządu), Marek Karpiński (rzecznik) i Elżbieta Hibner.

Lech Wałęsa głosił, że jego partia nie będzie konkurencją, lecz wsparciem dla AWS. Jak twierdził, powołał własną formację, przewidując, że AWS, sprawując władzę, będzie traciła poparcie społeczne. Uważał też, że krajem nie powinni rządzić ludzie związani ze związkiem zawodowym. W związku z uchwalonym na I Kongresie Krajowym ChDRP statutem doszło do pierwszego w historii wyroku Trybunału Konstytucyjnego, dotyczącego oceny zgodności statutu partii politycznej z Konstytucją RP (wątpliwości budził zapis § 30 lit. d Statutu ChDRP,

dający przewodniczącemu partii kompetencje do powoływania i odwoływania przewodniczących zarządów regionalnych). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 8 marca 2000 r. stwierdził, że statut ChDRP jest zgodny z Konstytucją RP, gdyż ta wymaga stosowania demokratycznych metod wyłącznie przy realizacji celu partii, jakim jest wpływanie na politykę państwa. Nie odnosi natomiast takiego wymogu do kształtowania struktur wewnętrznych partii, dlatego w państwie demokratycznym zrzeszenia oraz partie mogą mieć różne struktury wewnętrzne, nawet niedemokratyczne.

Partia powstawała z zamiarem objęcia swym zasięgiem całego kraju. W szczytowym okresie swojego rozwoju osiągnęła liczebność 10 000 członków i rzeczywiście objęła strukturami organizacyjnymi teren całego kraju. Szybko jednak okazało się, iż na zwiększenie swojego potencjału strukturalnego i ilościowego nie może liczyć. Wałęsa stwierdził, iż pomysł stworzenia partii o charakterze masowym nie powiódł się. ChDRP działała więc jako partia typu kadrowego.

Sam Wałęsa określał ChDRP jako umiarkowaną ideowo formację sytuującą się po prawej stronie sceny politycznej, gdzieś pomiędzy AWS a UW. W deklaracji programowej I Kongresu ChDRP za główny kierunek i podstawę działalności uznano Dekalog i społeczną naukę Kościoła. Zbudowano koncepcję „Polski czterech »S«”: suwerennej, sprawiedliwej, samorządnej i solidarnej. Podstawą suwerenności miało być członkostwo w NATO. Gwarancją sprawiedliwości miało być dobre prawo i stworzenie równych szans dla wszystkich. Samorządność miała opierać się na przekazaniu władzy i środków materialnych strukturom samorządu lokalnego, który najlepiej zna i potrafi zaspokoić potrzeby lokalnej społeczności. Podstawą solidarności miało być współdziałanie i wzajemne wspieranie się władzy i obywateli na wszystkich płaszczyznach oraz kierowanie się sercem i sumieniem w swojej służbie dla innych. Partia opowiadała się za ograniczeniem funkcji państwa na rzecz rozbudowy i wzmocnienia pozycji ustrojowej oraz zakresu kompetencji samorządu. Koncepcja ta opierała się na zasadzie pomocniczości, wzajemnej odpowiedzialności oraz na partnerstwie podmiotów społecznych. Ograniczenie i uproszczenie procedur administracyjnych oraz wyeliminowanie uznaniowości w działalności urzędników miały się stać podstawą decentralizacji zarządzania państwem. W zakresie polityki gospodarczej postulowano przyspieszenie procesów prywatyzacyjnych i reprivatyzacyjnych. Deklarowano wsparcie dla rozwoju rynku kapitałowego i procesu powszechnego uwłaszczenia obywateli

oraz zmniejszenie podatków i ograniczenie redystrybucji dochodów przez państwo. W sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa w sferze wewnętrznej i zewnętrznej postulowano reformę zarówno służb specjalnych, jak i armii. Siły zbrojne powinny składać się z armii zawodowej traktowanej jako wojska operacyjne oraz z sił samoobrony. Te pierwsze miałyby charakter zawodowy. Podstawą funkcjonowania wojsk obrony terytorialnej miała być powszechna, obowiązkowa 6-miesięczna służba wojskowa.

Podstawą polityki zagranicznej Polski miały być działania zmierzające do ściślejszej integracji europejskiej, rozumianej jako Europa Ojczyzn. W programie podkreślano konieczność zachowania w tym procesie tożsamości i odrębności narodowej poszczególnych członków wspólnoty. Za priorytet polityki zagranicznej Polski uznano także aktywną politykę w stosunkach bilateralnych, szczególnie wobec państw wschodnioeuropejskich i bałtyckich. Co szczególnie interesujące, partia proponowała likwidację dotychczasowego stanu „rozmazania” kompetencji do prowadzenia polityki zagranicznej państwa. Postulowała, aby wyłączność w tej sferze zagwarantować ministrowi spraw zagranicznych. W kwestiach ustrojowych ugrupowanie opowiadało się za systemem rządów prezydenckich. Zwolennikiem takiej formy rządów niezmiennie pozostawał Wałęsa.

W wyborach samorządowych w 1998 r. ChDRP współtworzyła lokalne koalicje z AWS i ROP. W maju 1999 r. Rada Polityczna ChDRP oficjalnie ogłosiła Wałęsę swoim kandydatem na prezydenta. W październiku 2000 r. Wałęsa otrzymał 1,01% głosów (zajął 7. miejsce na 12 kandydatów), po czym zrezygnował z funkcji przewodniczącego ugrupowania, otrzymując tytuł honorowego przewodniczącego. W dniu 7 lipca 2001 r. ChDRP podpisała porozumienie z Forum Obywatelskim Janusza Tomaszewskiego celem wspólnego startu w wyborach parlamentarnych pod nazwą Forum Obywatelskie Chrześcijańska Demokracja. Komitet ten nie zarejestrował list wyborczych do sejmu, wystawił tylko 5 kandydatów do Senatu, z których żaden nie otrzymał mandatu. ChDRP powróciła do działalności pod swoim szyldem, zaprzestając większej aktywności. W tych samych wyborach kilkoro członków partii startowało do Sejmu z list Platformy Obywatelskiej, pojedynczy znaleźli się także na listach partii o nazwie Alternatywa Ruch Społeczny oraz Akcji Wyborczej Solidarność Prawicy. Żaden z nich nie uzyskał mandatu. W czerwcu 2004 r. wielu czołowych działaczy ChDRP, m.in. Gniewomir Rokosz-Kuczyński, Wojciech Żebrowski i Piotr Dwornicki, kandydowało do Parlamentu

Europejskiego z list powołanego przez byłego Marszałka Sejmu Macieja Płażyńskiego Narodowego Komitetu Wyborczego Wyborców, który zrzeszał kilkuset polityków centroprawicy, samorządowców i przedstawicieli organizacji kościelnych. Komitet nie uzyskał mandatów. Działalność partii następnie zamarła.

Przed wyborami parlamentarnymi we wrześniu 2007 r. na wniosek Wałęsy ChDRP wezwała swoich członków i sympatyków do oddania głosów na kandydatów Platformy Obywatelskiej. W późniejszych latach środowisko ChDRP zbliżyło się do Prawicy Rzeczypospolitej. Pozostający jednym z liderów ugrupowania Gniewomir Rokosz-Kuczyński został jednocześnie pełnomocnikiem okręgowym (w Krakowie) partii kierowanej przez Marka Jurka. W wyborach parlamentarnych w 2011 r. Bogumiła Zwolińska z ChDRP kandydowała do sejmu z podkrakowskiej listy Prawicy.

■ [A.S.]

Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna (ChIS). Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna to partia pozaparlamentarna, założona w 2007 r. przez lokalnych działaczy społecznych z terenu Górnego i Dolnego Śląska, aktywistów organizacji katolickich, a także byłych działaczy Ligi Polskich Rodzin. Na siedzibę partii został wybrany Wrocław. W 2013 r. Państwowa Komisja Wyborcza zgłosiła wniosek o wykreślenie partii z rejestru. Powodem było niezłożenie przez władze partii sprawozdania finansowego w określonym ustawowo terminie. Władze partii zgłosiły apelację, która w maju 2014 r. została odrzucona przez Sąd Apelacyjny w Warszawie.

Najwyższą władzą w partii był Kongres Krajowy, który wybierał przewodniczącego i pozostałych członków Zarządu partii, Krajową Radę Programową, Krajową Komisję Rewizyjną oraz Krajowy Sąd Koleżeński. Ponadto Kongres przyjmował sprawozdania z działalności Zarządu oraz udzielał mu absolutorium. Do kompetencji Kongresu należało również podejmowanie decyzji w sprawie rozwiązania formacji, jej połączenia z innymi podmiotami lub przystąpienia do organizacji międzynarodowych. Partię na zewnątrz reprezentował przewodniczący, który kierował zarazem pracami Zarządu partii oraz Krajowej Rady Programowej. W skład Zarządu wchodził także od 1 do 3 wiceprzewodniczących, sekretarz generalny, skarbnik oraz członkowie. Pierwszy Zarząd partii liczył 5 osób. Krajowa Rada Programowa opracowywała i określała kierunki polityki ChIS na

podstawie uchwał Kongresu Krajowego. Inną ważną kompetencją tego organu było uchwalanie zasad wyłaniania i zatwierdzania kandydatów partii w wyborach prezydenckich i parlamentarnych. Kadencja władz trwała 4 lata. Przewodniczącym partii w I kadencji władz (2008–2013) był Józef Antoni Haber, który został ponownie wybrany na to stanowisko przez II Kongres Krajowy w kwietniu 2013 r. Inni działacze to: wiceprzewodniczący – Mirosław Lach, sekretarz generalny – Zenon Żelichowski, skarbnik – Janusz Srebniak, członek Zarządu – Jan Leja.

Partia odwoływała się do tradycji chrześcijańskiej demokracji i nauki społecznej Kościoła katolickiego. Ponadto opowiadała się za ochroną tradycji narodowej i rodziny. Zgodnie z deklaracjami programowymi miała stanowić reprezentację polityczną wszystkich chrześcijan w Polsce. Wyraźny profil ideologiczny miał odróżniać partię od innych formacji na scenie politycznej, odideologizowanych i „mających charakter raczej grup interesów”. Ugrupowanie prezentowało się jako partia proeuropejska, zwolenniczka Unii Europejskiej. Jednocześnie akcentowało potrzebę wyraźnego odwołania się do chrześcijańskich korzeni Europy, dostrzegając w procesie integracji zagrożenia związane z dominacją instrumentów administracyjno-technicznych nad wartościami.

W wyborach samorządowych w 2010 r. partia zarejestrowała listy w dwóch województwach: dolnośląskim i śląskim, w wyborach do dwóch rad miast na prawach powiatów (Wrocław – listy we wszystkich okręgach wyborczych; Gliwice – lista w jednym okręgu wyborczym) oraz do dwóch rad gmin (województwo dolnośląskie, powiat wrocławski ziemski: Siechnice – listy w dwóch okręgach wyborczych; Kobierzyce – lista w jednym okręgu wyborczym). Nie uzyskała jednak ani jednego mandatu. Kandydatka partii, Grażyna Ostrowska, brała również udział w wyborach prezydenckich we Wrocławiu w 2010 r. W pierwszej turze głosowania uzyskała 0,36% głosów. Partia zarejestrowała własny komitet wyborczy w wyborach do Senatu w 2011 r., ale nie zgłosiła kandydatów.

■ [M.C.]

Chrześcijańska Partia Obrony Demokracji i Ojczyzny (ChPODiO). Chrześcijańska Partia Obrony Demokracji i Ojczyzny to partia nowa o genezie pozaparlamentarnej. Powstała w grudniu 2009 r. Ugrupowanie utworzyli działacze lokalni i przedsiębiorcy z terenu województwa lubelskiego. Ponieważ wniosek o rejestrację partii zawierał braki formalne, a władze partii nie odpowiedziały na wezwanie

Europejskiego z list powołanego przez byłego Marszałka Sejmu Macieja Płażyńskiego Narodowego Komitetu Wyborczego Wyborców, który zrzesał kilkuset polityków centroprawicy, samorządowców i przedstawicieli organizacji kościelnych. Komitet nie uzyskał mandatów. Działalność partii następnie zamarła.

Przed wyborami parlamentarnymi we wrześniu 2007 r. na wniosek Wałęsy ChDRP wezwała swoich członków i sympatyków do oddania głosów na kandydatów Platformy Obywatelskiej. W późniejszych latach środowisko ChDRP zbliżyło się do Prawicy Rzeczypospolitej. Pozostający jednym z liderów ugrupowania Gniewomir Rokosz-Kuczyński został jednocześnie pełnomocnikiem okręgowym (w Krakowie) partii kierowanej przez Marka Jurka. W wyborach parlamentarnych w 2011 r. Bogumiła Zwolińska z ChDRP kandydowała do sejmu z podkrakowskiej listy Prawicy.